

Förvaltningsrätten i Linköping
Box 406
581 04 Linköping

Överklagande

Klagande

Energimarknadsinspektionen
Box 155
631 03 Eskilstuna

Motpart

Laforsen Produktionsnät AB, 556050-9191
Box 123
115 77 Stockholm

Överklagad dom

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 19 maj 2017 i mål nr 8311-16

Saken

Omprövning och fastställande av slutlig intäktsram för tillsynsperioden 2012-2015 enligt ellagen (1997:857)

Yrkande

Energimarknadsinspektionen (Ei) yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Ei:s beslut.

Skäl för prövningstillstånd

Det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till. Det är även av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt.

Det slut som förvaltningsrätten kommit till är felaktigt. Förvaltningsrättens dom innebär att Laforsen Produktionsnät AB (Laforsen) ska medges följdändring enligt 5 kap. 15 §

ellagen trots att grunden för ändringen i det avgörande som nätföretaget hänvisar till inte är tillämpligt för Laforsen. Det går inte att jämföra Laforsens verksamhet med andra nätföretags, och det är inte möjligt att beräkna intäktsramen på samma grunder. Detta har den skiljaktiga rådmannen också uppmärksammat. Ei kommer utveckla sin inställning i detta avseende nedan.

Bestämmelsen i ellagen om följdändring av den fastställda intäktsramen har inte prövats tidigare. Vägledande avgöranden saknas alltså. Frågan om hur bestämmelsen, och särskilt rekvisitet "grunden för ändring" ska tolkas och tillämpas har stor betydelse för systemet med förhandsreglering av nätföretagens intäkter. Det är av vikt för såväl Ei, nätföretagen och kunderna att få klarhet i hur den i förväg fastställda intäktsramen kan ändras genom följdändring.

Bakgrund och frågan i målet

I oktober 2011 fastställde Ei, enligt 5 kap. 3 § ellagen, intäktsramen för Laforsen för tillsynsperioden 2012-2015 till 3 876 tkr.

Ei:s fastställelsebeslut har inte överklagats av Laforsen.

I fastställelsebeslutet beräknades intäktsramen utifrån medelvärdet av Laforsens historiska intäkter för åren 2006-2009 med en årlig ökning om fyra procent.

För tillsynsperioden 2012-2015 använde Ei för andra nätföretag en metod (schablonmetoden inklusive övergångsmetoden) för att beräkna intäktsramen. För att beräkna en rimlig avkastning användes inom schablonmetoden en kalkylränta. Ett antal nätföretag överklagade sina fastställelsebeslut, vilket ledde till att domstolarna bl.a. ändrade Ei:s beslut avseende metod och kalkylränta.

För Laforsen har inte schablonmetoden, övergångsmetoden eller någon kalkylränta använts vid fastställande av intäktsramen. Anledningen till detta är att Laforsens verksamhet inte kan jämföras med andra nätföretags, och att göra en beräkning av intäktsramen på grundval av de metoderna skulle helt enkelt ge ett märkligt resultat.

Enligt 5 kap. 15 § ellagen kan ett nätföretag ansöka hos Ei om s.k. följdändring av sitt fastställelsebeslut med anledning av att en domstol ändrat intäktsramen för ett annat nätföretag. En förutsättning för att följdändring ska vara möjlig är att grunden för ändring av beslutet för det andra nätföretaget är tillämplig även för det nätföretag som ansöker om följdändring.

Laforsen har ansökt om följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen och vill få sitt fastställelsebeslut ändrat med anledning av ett domstolsavgörande för ett annat nätföretag (Kammarrätten i Jönköpings dom den 10 november 2014 i mål nr 101-14). Nätföretaget har därvid begärt att intäktsramen ska ändras på så sätt att beräkningen görs med tillämpning av den metod och den kalkylränta som framgår av domstolsavgörandet.

Ei beslutade att avslå Laforsens ansökan om följdändring med motiveringen att fastställelsebeslutet inte har fattats med samma grund och metod som för andra nätföretag. Schablonmetoden och kalkylräntan som Laforsen hänvisar till är därför inte tillämpliga för dem. Ei fastställde istället den slutliga intäktsramen för Laforsen utifrån metoden och uppgifterna i fastställelsebeslutet.

Förvaltningsrätten har funnit att grunden för kammarrättens bedömning om metoden för beräkning av intäktsram och vilken kalkylränta som ska användas även är tillämpliga för Laforsen. Nätföretagets ansökan om följdändring ska därför enligt förvaltningsrätten bifallas och Ei ska beräkna nätföretagets intäktsram enligt schablonmetoden, utan övergångsmetoden, och en kalkylränta om 6,5 procent. Som en följd av detta ställningstagande har förvaltningsrätten även funnit att avstämning och fastställande av slutlig intäktsram för Laforsen ska ske utifrån schablonmetoden och en kalkylränta om 6,5 procent.

Frågan i målet är alltså om bestämmelsen om följdändring i 5 kap. 15 § ellagen kan tillämpas för ett nätföretag i en situation när intäktsramen har fastställts på ett helt annat sätt än det som prövats i det återopade domstolsavgörandet. Målet handlar egentligen om vad som ska anses utgöra "grunden för ändring" i enlighet med 5 kap. 15 § ellagen. Frågan om hur avstämningen och fastställande av slutlig intäktsram ska göras är endast en följd av ställningstagandet avseende om 5 kap. 15 § ska tillämpas eller inte.

Allmänt om följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen

Regelverket om intäktsramarna är en förhandsreglering med syfte att skapa förutsägbarhet och stabila villkor för såväl kunder som nätföretag. Det beslut som fattas före tillsynsperioden (fastställelsebeslutet) utgör grunden för hela förhandsregleringen. Tanken med regleringen är faktiskt att detta beslut, under optimala förhållanden, inte ska behöva omprövas. Omprövning av fastställelsebeslutet ska endast ske om förutsättningarna i någon av de särskilda omprövningsbestämmelserna är uppfyllda. I annat fall ska den i förväg fastställda intäktsramen kvarstå även efter tillsynsperioden.

Lagstiftaren har uppmärksammat att det finns situationer när en omprövning av den fastställda intäktsramen kan vara motiverad. Omprövning enligt 5 kap. 15 § ellagen avser att det i vissa fall kan vara motiverat att justera en intäktsram på grund av att intäktsramen för ett annat nätföretag har ändrats avseende en principiell fråga som har generell tillämpning. Ett krav för att följdändring ska kunna göras är att grunden för ändringen av ett annat nätföretags intäktsram är tillämplig även för det nätföretag som vill ha motsvarande ändring av sin intäktsram. Följdändring kan ske både under och efter tillsynsperioden. Syftet med bestämmelsen är att hålla nere antalet överklaganden. En särskild bestämmelse om följdändring ansågs därför motiverad för att säkerställa att domstolsavgöranden kan beaktas även för nätföretag som inte överklagat (prop. 2008/09:141 s. 109 f).

Grunden för ändringen av det andra nätföretagets intäktsram är inte tillämplig för Laforsen

En tillämpning av 5 kap. 15 § ellagen förutsätter att domstolsavgörandet har koppling till beslutet för det aktuella nätföretaget. En följdändring kan ske om grunden för ändringen av det andra nätföretagets intäktsram är tillämplig även för intäktsramen för andra nätföretag. Det kan t.ex. vara fråga om justering av avkastningen på grund av att en procentsats vid användandet av WACC-metoden har ändrats eller att en standardkostnad för en investering justerats uppåt (prop. 2008/09:141 s. 109).

Laforsens nätverksamhet består av transitering av elkraft till Laforsen ställverk där den transformeras till stamnätet. Nätföretaget har en gränspunkt men varken uttagspunkter eller anslutningspunkter. Laforsen saknar kunder och har alltså inga intäkter i form av nättariffer. Intäkterna i nätföretaget härrör istället från utbyte i gränspunkten som genererar ekonomiska transaktioner. Alla anläggningar i verksamheten är helt avskrivna.

Laforsens intäkter för fyraårsperioden 2006–2009 uppgick till 3 246 tkr i 2010 års prisnivå. En beräkning av intäktsramen med schablonmetoden och en kalkylränta om 5,2 procent skulle ha gett Laforsen en intäktsram om 164 494 tkr (nätföretaget hade föreslagit en intäktsram om 171 550 tkr). Det finns inga skäl till varför Laforsen skulle behöva ha intäkter i den storleken för att uppnå skälig kostnadstäckning och en rimlig avkastning enligt ellagen. Ei fann därför att intäktsramen för Laforsen inte kunde fastställas med schablonmetoden (där kalkylräntan ingår), utan att intäktsramen måste uppskattas på ett helt annat sätt. Detta beror på att den utarbetade schablonmetoden inte alls passar de förutsättningar och omständigheter som råder för Laforsens verksamhet. Som grund för uppskattningen av intäktsramen använde Ei därför istället Laforsens historiska intäkter för åren 2006–2009. Ei ansåg att intäkterna uppskattningsvis kunde öka med fyra procent per år och fastställde intäktsramen till 3 876 tkr (den slutliga intäktsramen har av Ei fastställts till 4 344 tkr).

Laforsen har till stöd för ansökan om följdändring åberopat Kammarrätten i Jönköpings dom den 10 november 2014 i mål nr 101-14. I denna dom prövade kammarrätten, såvitt nu är av intresse, frågan om enbart schablonmetoden eller schablonmetoden inklusive övergångsmetoden skulle tillämpas för att beräkna Elverket Vallentuna AB:s intäktsram. Vidare prövades frågan om vilken nivå på kalkylräntan som skulle användas vid denna beräkning. Kammarrätten ändrade Ei:s beslut i dessa delar.

Kammarrätten har enligt Ei:s mening inte gjort en ändring baserat på en grund som kan tillämpas för att fastställa Laforsens intäktsram. Avgörandet har därmed inte en sådan generell räckvidd att det kan appliceras på Laforsen. Intäktsramen för Laforsen har inte, och bör inte, beräknats med vare sig schablonmetoden, övergångsmetoden eller en kalkylränta. En tillämpning av schablonmetoden för Laforsen skulle leda till en orimligt hög intäktsram och därmed inte vara förenlig med ellagen.

Förvaltningsrätten hänvisar till att kammarrätten ansåg att det uteslutande var schablonmetoden som skulle användas för att beräkna nätföretagens intäktsramar för

tillsynsperioden och att någon fristående skälighetskontroll inte fick göras. Kammarrätten tog dock endast ställning till om schablonmetoden kunde tillämpas med övergångsmetoden eller inte. Det går alltså inte att utifrån kammarrättens dom dra slutsatsen att det endast är schablonmetoden som får tillämpas på samtliga nätföretag oavsett omständigheter. Kammarrättens prövning avsåg specifika mål där schablonmetoden hade använts av Ei tillsammans med övergångsmetoden. Frågan om det finns någon möjlighet att i enskilda fall tillämpa en annan metod än schablonmetoden har inte prövats av domstol. Än mindre har det prövats under vilka omständigheter det skulle kunna vara aktuellt eller vilka metoder som då får användas. En sådan prövning faller utanför frågan om följdändring och kan inte göras inom ramen för detta mål.

Anledningen till Ei:s beslut att inte använda samma metod för Laforsen som för andra nätföretag utgörs av de speciella förutsättningar som gäller för Laforsens verksamhet. En uppskattning av intäktsramen utifrån historiska intäkter med en uppräkningsmetod med en viss procentsats har aldrig varit föremål för domstolsprövning. Grunden för beslutet för Laforsen har således inte prövats.

Det förhållandet att det kan finnas invändningar mot Ei:s sätt att fastställa Laforsens intäktsram utgör inte grund för följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen. Även om den av Ei använda metoden skulle anses bristfällig innebär det inte att följdändring ska ske enligt 5 kap. 15 § ellagen. Detta är en följd av att Ei:s beslut har vunnit laga kraft och att det återopade kammarrättsavgörandet inte kan tillämpas på Laforsen.

En tillämpning av kammarrättens dom för Laforsen skulle innebära en intäktsram om 171 011 tkr. Detta skulle medföra att nätföretagets intäkter under tillsynsperioden, jämfört med intäkterna 2006-2009, skulle öka med över 5 000 procent. Det säger sig självt att grunden för den ändring som kammarrätten gjort därför inte kan anses generellt tillämplig på ett nätföretag som Laforsen. Konsekvenserna blir helt orimliga med en sådan tolkning av bestämmelsen om följdändring. Även rådmannen Thomas Fredén har i sin skiljaktiga mening gett uttryckt för detta och anfört att Laforsens nätverksamhet skiljer sig från andra nätföretag på ett sådant sätt att det kan ifrågasättas om schablonmetoden kan användas för att beräkna intäktsramen. Laforsens intäktsram måste således fastställas utifrån en annan grund (en annan metod).

Om 5 kap. 15 § ellagen anses tillämplig på Laforsen saknas det enligt Ei möjlighet att fastställa intäktsramen på något annat sätt än det som följer av det återopade avgörandet. Rådmannen tycks i den skiljaktiga meningen utgå från att följdändring kan beviljas utan att det återopade avgörandet sedan tillämpas. Ei kan inte se att det finns någon sådan möjlighet i det aktuella fallet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att domstolsavgöranden för andra nätföretag endast kan läggas till grund för ändring av ett nätföretagets intäktsram om grunden för ändringen är tillämplig även för det senare nätföretaget. Den återopade kammarrättsdomen handlar om frågor (grunder) som inte tillämpats eller är tillämpliga för Laforsen. Förutsättningarna för att göra en följdändring för Laforsen med stöd av den domen saknas således. Någon motsvarande ändring vid omprövning enligt 5 kap. 12-

14 §§ ellagen kan då inte heller ske, oavsett vilken tolkning som görs av omfattningen av omprövningen enligt de bestämmelserna. Förvaltningsrättens dom ska därför upphävas. Detta innebär även att avstämning och fastställande av Laforsens slutliga intäktsram ska göras utifrån fastställelsebeslutet utan någon följdändring.

Detta yttrande har beslutats av chefsjuristen Hanna Abrahamsson. Vid den slutliga handläggningen deltog även enhetschefen Rebecka Thuresson och juristen Elin Vidlund samt juristen Johan Nordström, föredragande.

Hanna Abrahamsson

Johan Nordström